

Πανελλαδικές εξετάσεις 2015

Ενδεικτικές απαντήσεις στο μάθημα «Νεοελληνική Λογοτεχνία ΓΕΛ»

A1. Επιρροές από το δημοτικό τραγούδι:

Ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος απηρητισμένος με τομή στην 7^η -8^η συλλαβή. Το β' ημιστίχιο (τομή στην 8^η συλλαβή) ή επαναλαμβάνει ή συμπληρώνει ή προεκτείνει το νόημα του α', ή κάνει μία αντίθεση.

Απ.4[21], στ. 7: «Τότε από φως μεσημερνό η νύχτα πλημμυρίζει», η παράσταση του αδιανόητου καθ' υπερβολή

Απ. 4[21], στ.14-16: «Κάν... Κάνε... Κάν», σύνθεση στοιχείων ανά τρία / νόμος των τριών

Απ. 4[21], στ.1: «Εκοίταξε τ' αστέρια, κι εκείνα αναγαλλιάσαν», προσωποποίηση φυσικών στοιχείων

B1. Τέσσερα στοιχεία που υποστηρίζουν την άποψη του Αθανασόπουλου και ο σχολιασμός τους:

3[20], Στ. 10-12: Η Φεγγαροντυμένη βγαίνει από την αντανάκλαση του φεγγαριού πάνω στο νερό και είναι λουσμένη από αυτό, ενδύεται το φως του.

Στ. 13-14: Με την περιγραφή της Φεγγαροντυμένης ο Σολωμός μετουσιώνει το κάλλος και την ομορφιά σε ένα υπερβατικό πρόσωπο.

Στ. 4[21]: Το φως παρεμβαίνει και μεταμορφώνει πλήρως το φυσικό τοπίο.

Στ. 1-8: Ανιούσα κλιμάκωση της φωτοχυσίας.

Στ.7: Γίνεται η νύχτα μέρα.

Στ.8: Όλη η φύση μεταμορφώνεται σε ναό για να υποδεχτεί τη θεία μορφή.

Το φως στην ποίηση του Σολωμού είναι θείο φως, φως που ταυτίζεται με το Θεό, την αλήθεια, τη σωτηρία. Έτσι, η παρουσία του φωτός, ανασυνθέτει το τοπίο, του δίνει υπερφυσική διάσταση, από φυσικό γίνεται μεταφυσικό, δεκτικό όσων θα ακολουθήσουν. Παράλληλα, συμβάλλει στη συγκινησιακή μέθεξη του Κρητικού έτσι ώστε να γνωρίσει την αλήθεια που διέπει τον εαυτό του και να μεταμορφωθεί.

B2.

α) Τα τρία χρονικά επίπεδα του αποσπάσματος 5[22]:

Μέσα από την αφήγηση του κεντρικού επεισοδίου, ο ποιητής φροντίζει έντεχνα, με αφηγηματικές αναδρομές στο παρελθόν («αναλήψεις») και ανοίγματα στο μέλλον («προλήψεις»), να υφάνει ταυτόχρονα ολόκληρη την ιστορία του ήρωα, πριν και μετά το ναυάγιο. Έτσι, ο μύθος αναπτύσσεται παράλληλα σε τέσσερα χρονικά επίπεδα. Τα τρία από αυτά στο απόσπασμα 5[22] είναι:

1^ο επίπεδο: καλύπτει το χρόνο του ναυαγίου και της θαυμαστής εμπειρίας.

2^ο επίπεδο: αναφέρεται στην προϊστορία του ήρωα στην Κρήτη.

3^ο επίπεδο: αφορά τη ζωή του πρόσφυγα μετά το ναυάγιο και το χαμό της κόρης.

β) Το περιεχόμενο και ο λειτουργικός ρόλος της παρομοίωσης των στίχων 9-11, απ.4[21]:

«Καταπώς στέκει στο Βοριά η πετροκαλαμίθρα»:

- Ο ποιητής θέλοντας να τονίσει την έντονη ψυχική αλλά και σωματική έλξη που αισθάνεται ο ήρωας για τη θεϊκή μορφή, υποδηλώνοντας παράλληλα την αίσθηση της αμοιβαιότητας των συναισθημάτων, αξιοποιεί, όπως έχει γίνει σε πολλά κείμενα ήδη από την αρχαιότητα, το φαινόμενο του μαγνητισμού χρησιμοποιώντας την παρομοίωση με την πετροκαλαμίθρα.
- Έτσι, η φεγγαροντυμένη στρέφεται προς τον ήρωα εξίσου μαγνητικά και άμεσα, όπως η βελόνα της πυξίδας στρέφεται προς το βορρά.
- Η αίσθηση πως η θεϊκή γυναίκα έλκεται από τον Κρητικό είναι βασικό στοιχείο προκειμένου ο ήρωας να αφεθεί ευκολότερα στην θελκτική παρουσία της. Ο ποιητής εδώ χρησιμοποιεί μια βασική αρχή του ερωτικού συναισθήματος, το οποίο καθίσταται ισχυρότερο, όταν οι ερωτευμένοι αισθάνονται βέβαιοι για την αμοιβαιότητα των συναισθημάτων τους. Το φαινόμενο του μαγνητισμού αξιοποιείται μεταφορικά για να δηλωθεί η έλξη ψυχών και πνευμάτων.

Με το σχήμα άρσης θέσης **«Όχι στην κόρη αλλά σε με την κεφαλή της κλίνει»:**

- Τονίζεται η στροφή του βλέμματος της φεγγαροντυμένης προς τον Κρητικό. Στο σημείο αυτό ενδέχεται να δηλώνεται με έμμεσο τρόπο ότι η αρραβωνιαστικιά του Κρητικού έχει ήδη ξεψυχήσει. Πάντως, ο Κρητικός αποστασιοποιείται από την αρραβωνιαστικιά για να βιώσει με την φεγγαροντυμένη το θεοποιημένο έρωτα.

«κλίνει»:

- Η χρήση του δραματικού ενεστώτα στο συγκεκριμένο ρήμα αποδίδει πιο ζωντανά και παραστατικά την κίνησή της.

Γ1.

α) Σχολιασμός περιεχομένου των στίχων 13-16 αποσπάσματος 4[21]:

Η όψη της φεγγαροντυμένης φαίνεται οικεία στον Κρητικό και μνημονικά αναζητά τη μορφή της στο μακρινό παρελθόν. Σκέφτεται τρεις δυνατότητες – εκδοχές («καν –κάνε –καν»: σχήμα των τριών).

- Η πρώτη εκδοχή στο στίχο 14: «Κάν σε ναό ζωγραφιστή με θαυμασμό περίσσο», τη θαύμασε ως εικόνα μέσα σε ναό.
- Η δεύτερη εκδοχή στο στίχο 15: «κάνε την είχε ερωτικά ποιήσει ο λογισμός μου», είναι ένα νεφέλωμα της φαντασίας που δημιούργησε η ερωτική διάθεση για την ιδανική αγαπημένη.
- Η Τρίτη εκδοχή στο στίχο 16: «κάν τ' όνειρο, όταν μ' έθρεφε το γάλα της μητρός μου», ένα παιδικό όνειρο ή η μορφή της μητέρας του που είχε εντυπωθεί στο υποσυνείδητό του.

Στίχος 17: «ήτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι αστοχισμένη», ο Κρητικός αναζητά στο σημείο αυτό μια αρχέγονη μορφή, μια ιδέα που είχε γνωρίσει στο παρελθόν **«Πλατωνική θεωρία»**. Σύμφωνα με τη φιλοσοφική ερμηνεία, η έννοια της φεγγαροντυμένης είναι βαθιά και η ουσία του θέματος πρέπει να αναζητηθεί στον πλατωνισμό, γιατί στη μορφή της Φεγγαροντυμένης ενσαρκώνονται οι πλατωνικές ιδέες της ομορφιάς, της καλοσύνης και της δικαιοσύνης, μαζί με την αρμονία.

Στους στίχους 13-16 ανιχνεύονται απηχήσεις πλατωνικών και αριστοτελικών απόψεων για την αναγνώριση, στα πράγματα του κόσμου τούτου, ιδεών (προτύπων) που η ψυχή μας είχε αντικρίσει σ' ένα προσωπικό στάδιο. Η εξιδανίκευση της φεγγαροντυμένης συνδέεται και με ρομαντικές πηγές.

β) Σχολιασμός αλλαγών στη ζωή και στο ήθος του Κρητικού:

Ύστερα από το εκστατικό όραμα της φεγγαροντυμένης, η εξαφάνισή της, που άφησε τον Κρητικό χωρίς στήριγμα, σημασιοδότησε την αλλαγή της ζωής του.

Με την προσωποποίηση του χεριού, στίχοι 5-6: «**Εγώ από κείνη τη στιγμή δεν έχω πλιά το χέρι,**

Π' αγνάντευε Αγαρηνό κι εγύρευε μαχαίρι'»,

δίνοντας την πληροφορία ότι δεν έχει πια το χέρι, εξομολογείται ότι έχει ξεπέσει, δηλαδή έχει χάσει πια την επιθετικότητα, το σθένος, την ορμή και την αντρείουσύνη του πολεμιστή και έχει καταντήσει ένας δυστυχισμένος ζητιάνος, που απλώνει το χέρι στους περαστικούς για να ζητήσει λίγο ψωμί, ζώντας μια ταπεινωτική και εξευτελιστική ζωή που τον κάνει να κλαίει (με δακρυσμένο μάτι) με καταρρακωμένη την αξιοπρέπεια και την περηφάνια του, ενώ η δυστυχία του αντικατοπτρίζεται στα κουρασμένα μάτια του όταν πέφτει να κοιμηθεί.

Με το σχήμα άρσης θέσης, στίχοι 7-8: «**Χαρά δεν του 'ναι ο πόλεμος' τ' απλώνω του διαβάτη**

ψωμοζητώντας, κι έρχεται με δακρυσμένο μάτι'»,

ο Κρητικός δίνει τον ξεπεσμό του καθώς κάποτε υπήρξε γενναίος πολεμιστής ενώ τώρα νιώθει σαν επαίτης που απλώνει το χέρι ικετευτικά στους περαστικούς. Ο αφηγητής προχωρεί από την άρση στη θέση, ορίζοντας πιο συγκεκριμένα τη νέα στάση και το νέο του ήθος σαν να μην ήταν αποτέλεσμα ανάγκης αλλά συνειδητής επιλογής.

Η εικόνα του ψωμοζήτη ζητιάνου που εναποθέτει την επιβίωσή του στην αγάπη των συνανθρώπων του, προβάλλεται εδώ όχι μόνο ως ατομική εμπειρία, αλλά ως το ευθέως αντίθετο ήθος και στάση ζωής. Έτσι, η αρνητική εξέλιξη στη ζωή του ήρωα που βρίσκει τώρα την πλήρωση μέσα στην αγάπη του άλλου κι όχι, όπως πριν, στον εξοντωτικό ανταγωνισμό, που κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες (αγώνας ελευθερίας) υπήρξε το αξιολογικό μοντέλο που καθόριζε το ήθος και τη στάση του.

Δ1.

Ομοιότητες:

- «ένα κορμί παρθενικό ... τα κάλλη τ' απολλώνεια και τα φωτολουσμένα»: γυναικεία σπασσία και ομορφιά
- «... στο θείο άγγιγμά τους ... τα μάτια της τα θεϊκά»: θεϊκή υπόσταση γυναικείας μορφής
- «η θάλασσα ... τα κυματάκια»: φυσικό περιβάλλον θάλασσας
- «και χάνεται στη θάλασσα»: εξαφάνιση γυναικείας μορφής
- «κρίμα!»: απογοήτευση ήρωα από την εξαφάνισή της

Διαφορές:

- «από τα βράχι' ανάμεσα πετιέται 'να κεφάλι»: η γυναικεία μορφή ξεπροβάλλει από τα βράχια ενώ η φεγγαροντυμένη ξετυλίγεται από το φεγγάρι
- «και βλέμματα ολόγυρα σκορπάει φοβισμένα ... τα μάτια της τα θεϊκά με φόβο με κοιτάζουν»: ο φόβος της γυναικείας μορφής που δεν εκδηλώνεται από την φεγγαροντυμένη
- «εγώ, κρυμμένος κάπου κει στο έρημ' ακρογιάλι ... θεότρελος, ο δύστυχος, βουτιέμαι μες στο κύμα»: ο ήρωας κρύβεται στο ακρογιάλι ενώ ο Κρητικός κολυμπά στη θάλασσα
- «ο ήλιος εσκυθρώπασε»: το περιστατικό συμβαίνει ημέρα ενώ στον Κρητικό είναι νύχτα
- «ανατριχιάζ' η θάλασσα ... τα κυματάκια απαλά»: η θάλασσα είναι ταραγμένη ενώ στον Κρητικό επικρατεί η ηρεμία